Projekt realizowany przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej

Monitoring objawów drożności przebudowanych zapór na dopływach Raby (listopad 2017)

WSTĘP

Dzierżawcy obwodu rybackiego rzeki Raby, obejmującego dopływy: potok Krzczonówka i potok Trzebuńka, od wielu lat wskazywali na konieczność włączenia tych dwóch dopływów w system rzeczny Raby sprzyjający bytowaniu ryb, gdyż były one odcięte od głównej rzeki przez wysokie zapory. Miały one dawniej znaczenie gospodarcze, lecz obecnie nie tylko że utraciły taką funkcję, ale stały się powodem niekorzystnych zmian morfologii koryt dopływów i rzeki. Celem przebudowy zapór było umożliwienie zapewnienia dostaw rumowiska do koryt dopływów i rzeki głównej, a także umożliwienie migracji przez miejsca od dawna zablokowane zaporami.

Jak wskazuje napis na tablicy erekcyjnej zapory w Stróży na potoku Trzebuńka[1], od pół wieku ryby z rzeki Raby nie mogły docierać do tarlisk położonych w strefie źródliskowej dopływów, nie były też w stanie sforsować zapory dla szukania ostoi o właściwej, niskiej temperaturze wody w lecie. To ograniczało drastycznie liczebność ryb w populacjach, w tym pstrągów potokowych, będących przedmiotem zainteresowania wędkarzy, dla których obwód rybacki był (i jest) przeznaczony. W zastanych warunkach rozwiązaniem tymczasowym było rozprowadzanie dużych ilości narybku pstrągów w dopływach Raby - tam, skąd dawniej pochodziły, celem jego podchowania do wielkości odpowiedniej do bytowania w rzece, oraz okresowe odłowy wyrośniętych ryb i przewożenie ich do koryta Raby, celem kontynuowania żywota w dogodniejszych dla dorosłych ryb warunkach. Stąd rejestry wyników połowów ryb w dopływach Raby mogą więc posłużyć do prześledzenia czy i jakie gatunki ryb były obecne powyżej i poniżej zapór przez lata poprzednie w porównaniu do okresu po przebudowie zapór. Od czasu przebudowy zapór takie przemieszczanie ryb stało się niepotrzebne.

[1] Wokół orła z koroną napis:*1935; 1-VIII ---- 24 XI; Inż. WŁ. Pietruszewski; Inż. Ed. Maciejowski.*

Stowarzyszenie „Ab Ovo”
Biuro Projektu KIK/37
ul. Chodkiewicza 14, 31-532 Kraków
biuro@tarliskagornejraby.pl

GATUNKI RYB OBECNE W POŁOWACH NA POTOKU TRZEBUŃKA

Podczas połowów w dniu 5 października 2017 stwierdzono następujące ilości ryb na odcinku powyżej i poniżej przebudowanej zapory:

Gatunki:	Pstrąg potokowy, cm			Strzebla	Śliz	Głowacz	Brzanka
	< 15	15÷25	> 25				
Ilość ryb, sztuk:							
Odcinek o długości 400 m poniżej zapory	46	13	5	69	14	1	1
Odcinek o długosci 800 m powyżej zapory	37	17	6	406	201	1	5

W następnej tabeli zapisano obecność poszczególnych gatunków ryb w połowach w rejonach powyżej i poniżej zapory w Stróży w latach kiedy były one prowadzone z notowaniem obecnych w połowach gatunków nie będących przedmiotem połowu - którym były wyrośnięte pstrągi potokowe przemieszczane do koryta rzeki Raby.

ROK:	**2002**	**2003**	**2004**	**2006**	**2008**	**2010**	**2011**	**2012**	**2014**	**2017**
Gatunki powyżej zapory										
Pstrąg potokowy *Salmo trutta*										
Strzeba potokowa *Phoxinus phoxinus*										
Śliz pospolity *Barbatula barbatula*										
Głowacz pręgopłetwy *Cottus poecilopus*										
Brzanka *Barbus peloponnesius*										
Gatunki poniżej zapory										
Pstrąg potokowy *Salmo trutta*										
Strzeba potokowa *Phoxinus phoxinus*										
Śliz pospolity *Barbatula barbatula*										
Głowacz pręgopłetwy *Cottus poecilopus*										
Łosoś atlantycki *Salmo salar*										
Brzanka *Barbus peloponnesius*										
Pstrąg tęczowy *Oncorhynchus mykiss*										

Stowarzyszenie „Ab Ovo”
Biuro Projektu KIK/37
ul. Chodkiewicza 14, 31-532 Kraków
biuro@tarliskagornejraby.pl

Jak widać z powyższego zestawienia, dowodem na drożność dla ryb przebudowanej zapory jest stwierdzenie obecności brzanki *(Barbus peloponnesius)* powyżej zapory, stwierdzona po raz pierwszy od roku 2002.

Jedna z pięciu brzanek złowiona powyżej udrożnionej zapory w Stróży, październik 2017

Przy okazji połowów zrobiono zdjęcie ścieżki wzdłuż prawego brzegu potoku Trzebuńka powyżej zapory. Nie ma na niej śladów ludzi i ich pojazdów, za to olbrzymia rozmaitość śladów zwierząt. Jest to dowód, że dolina potoku Trzebuńka służy także jako lądowy korytarz ekologiczny w poprzek doliny rzeki Raby.

Wyłącznie ślady zwierząt na ścieżce tuż powyżej przebudowanej zapory na potoku Trzebuńka w Stróży

Stowarzyszenie „Ab Ovo”
Biuro Projektu KIK/37
ul. Chodkiewicza 14, 31-532 Kraków
biuro@tarliskagornejraby.pl

GATUNKI RYB OBECNE W POŁOWACH NA POTOKU KRZCZONÓWKA

Wybrano dwa głębokie odcinki, przydatne dla zimowania ryb karpiowatych w oczekiwaniu złowienia brzanek, kleni, płoci lub kiełbi, których nigdy wcześniej nie stwierdzono powyżej zapory, z wyjątkiem brzanek, które stwierdzono wcześniej w roku 2010, kiedy to po upalnej wiośnie nastąpiła jedna z największych powodzi w dorzeczu Raby w maju, która zapewne przykryła całkowicie zaporę w Krzczonowie. To zapewne umożliwiło zarówno wczesne dotarcie do zapory ryb karpiowatych, jak i znalezienie przez nie sposobu przekroczenia "zatopionej" zapory.

Podczas połowów w dniu 18 listopada 2017 stwierdzono następujące ilości ryb na dwóch odcinkach powyżej zapory:

Gatunki:	Pstrąg potokowy, cm			Strzebla	Śliz	Brzanka	Kleń
	< 15	15÷25	> 25				
Ilość ryb, sztuk:							
Odcinek 50m, 1 km powyżej zapory	2	0	1	179	5	0	0
Odcinek 50 m, 4 km powyżej zapory	0	1	4	206	1	1	2

Stosunkowo mała ilość narybku i młodych roczników pstrąga potokowego oraz mała ilość innych ryb była zapewne wynikiem długotrwałych wezbrań jesiennych w roku 2017, które umożliwiły migrację ryb w dół potoku do głębokich miejsc w Rabie celem przezimowania. Brak głowaczy pręgopłetwych od roku 2013 w całej Krzczonówce od Tokarni do ujścia do Raby może być wynikiem pogarszającej się czystości tego potoku w związku z niezrealizowaniem planów skanalizowania gminy Tokarnia. Niemnie jednak, jest on stale obecny we wszystkich dopływach potoku Krzczonówka.

W następnej tabeli zapisano obecność poszczególnych gatunków ryb w połowach w rejonach powyżej i poniżej zapory w Krzczonowie w latach kiedy były one prowadzone z notowaniem obecnych w połowach gatunków nie będących przedmiotem połowu, którym były wyrośnięte pstrągi potokowe przemieszczane do koryta rzeki Raby. W roku 2016 połowy były wykonane przez fundację Salmonidae dla GIOŚ w ramach monitoringu ichtiofauny wód województwa małopolskiego.

ROK:	**1999**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2013**	**2016***	**2017**
Gatunki powyżej zapory													
Pstrąg potokowy *Salmo trutta*													
Strzeba potokowa *Phoxinus phoxinus*													
Śliz pospolity *Barbatula barbatula*													
Głowacz pręgopłetwy *Cottus poecilopus*													
Brzanka *Barbus peloponnesius*													
Pstrąg tęczowy *Oncorhynchus mykiss*													
Kleń *Leuciscus cephalus*													

Stowarzyszenie „Ab Ovo”
Biuro Projektu KIK/37
ul. Chodkiewicza 14, 31-532 Kraków
biuro@tarliskagornejraby.pl

ROK:	1999	2002	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2013	2016*	2017
Gatunki poniżej zapory													
Pstrąg potokowy *Salmo trutta*													
Strzeba potokowa *Phoxinus phoxinus*													
Śliz pospolity *Barbatula barbatula*													
Głowacz pręgopłetwy *Cottus poecilopus*													
Łosoś atlantycki *Salmo salar*													
Lipień *Thymallus thymallus*													
Pstrąg tęczowy *Oncorhynchus mykiss*													
Brzanka *Barbus peloponnesius*													
Kleń *Leuciscus cephalus*													
Jelec Leuciscus leuciscus													
Płoć *Rutilus rutilus*													
Kiełb *Gobio gobio*													
Ukleja *Alburnus alburnus*													

* - połowy wykonane przez Fundcję Salmonidae dla GIOŚ

Brzanka złowiona w potoku Krzczonówka w Krzczonowie, listopad 2017

Potwierdzenie obecności brzanki powyżej zapory nie jest wystarczającym dowodem na poprawę drożności przebudowanej zapory w Krzczonowie, gdyż była ona obecna także w

Stowarzyszenie „Ab Ovo”
Biuro Projektu KIK/37
ul. Chodkiewicza 14, 31-532 Kraków
biuro@tarliskagornejraby.pl

roku 2010 przed przebudową zapory, która nastąpiła w roku 2014. Ale złowienie w roku 2017 dwóch niewielkich kleni po raz pierwszy od czasu notowania składu gatunkowego połowów (od roku 1999) jest takim dowodem. Ich niewielki wymiar wskazuje, że może to być potomstwo tarlaków, które przekroczyły przebudowaną zaporę podczas ciągu tarłowego w maju roku 2015, lub nawet wcześniej, w maju 2014, podczas przebudowy zapory.

Klenie złowione w potoku Krzczonówka w Krzczonowie, listopad 2017

Zapora w Krzczonowie maj 2014, podczas przebudowy

Stowarzyszenie „Ab Ovo”
Biuro Projektu KIK/37
ul. Chodkiewicza 14, 31-532 Kraków
biuro@tarliskagornejraby.pl

Zapora w Krzczonowie grudzień 2014, koniec przebudowy

Zapora w Krzczonowie listopad 2017, w dniu połowów kontrolnych

Stowarzyszenie „Ab Ovo”
Biuro Projektu KIK/37
ul. Chodkiewicza 14, 31-532 Kraków
biuro@tarliskagornejraby.pl